ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

20.4.2022

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asia: VNS 1/2022 vp Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Älykkään liikenteen verkosto ITS Finlandin lausunto valtioneuvoston ajankohtaisselontekoon VNS 1/2022 vp eduskunnalle.

Älykkään liikenteen verkosto - ITS Finland ry kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

ITS Finland ry on nimensä mukaisesti älykkään liikenteen verkosto, jonka vuoksi lausuntomme koskee ensisijaisesti selonteon liikenteen toimialaan, suoraan tai välillisesti, liittyviä näkökulmia. Viime vuosina verkostossamme ovat korostuneet älyliikennepainotusten rinnalla liikennejärjestelmän kestävyys ja erityisesti digitalisaation mahdollisuudet yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Yleistä

ITS Finland pitää turvallisuusympäristön muutosta koskevaa valtioneuvoston ajankohtaisselontekoa erittäin tarpeellisena. Ajankohtaisselonteko on liitteen 2 mukaisesti osa Suomen mahdollisen NATO -liittymisprosessin käynnistymistä. Kyseessä on erittäin merkittävä selonteko sekä toimintaympäristön tämänhetkisen tilannekuvan hahmottamisen että myös Suomen tulevaisuuden kannalta.

Ajankohtaisselonteko rakentaa monipuolisen kuvan toimintaympäristön muutoksista sekä niihin varautumisesta. Vaikka kyseessä on turvallisuusympäristön muutoksiin kohdistuva selonteko, on kyseessä kokonaisuus, jonka vaikutukset näkyvät laajoina muutoksina niin energia-, liikenne- kuin talousjärjestelmissäkin. Itse asiassa toimintaympäristön muutokset tulevat näkymään käytännössä kaikkialla ja kaikessa.

Vaikka kyseessä onkin ennen kaikkea suuri inhimillinen tragedia, jonka lähes kaikki välittömät vaikutukset ovat käytännössä negatiivisia, tullee Venäjän hyökkäys kiihdyttämään myös sellaisia muutoksia, jotka pitkällä tähtäimellä ovat maapallon kannalta positiivisia. Isossa kuvassa selonteossa kuvattu toimintaympäristön muutos tulee todennäköisesti kiihdyttämään vihreää siirtymää ja nostamaan kestävän energiatuotannon osuutta merkittävästi. Kriisi tulee korostamaan myös digitaalisten järjestelmien merkitystä entisestään. Erityisesti huomiota tullaan kiinnittämään kriittisen infrastruktuurin laatuun, turvallisuuteen ja toimintavarmuuteen. Kyberturvallisuutta on aikaisemminkin pidetty tärkeänä, nyt sitä pidetään elintärkeänä.

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

20.4.2022

Turvallisuusympäristön muutos ja liikenne

Selonteossa ei suoraan käsitellä liikennettä sellaisenaan, mutta liikenteen näkökulmasta toimintaympäristön muutokset tulevat olemaan merkittäviä. Seuraavassa on näkemyksemme digitalisaation ja älyliikenteen näkökulmasta niistä keskeisistä vaikutusalueista, joihin liikenteen toimialalla tulee varautua.

- Suomi on avoin sekatalous, jossa viennin ja tuonnin merkitys ovat erittäin suuret. Suomen saavutettavuus meri- ja ilmateitse ovat elinehto Suomen kansantaloudelle.
    - Venäjän ilmatilan sulku vaikuttaa Suomen saavutettavuuteen ja kansainväliseen ilmaliikenteeseen. Erityisen suuret vaikutukset kohdistuvat Finnairin strategiseen kilpailuetuun Aasian lentoliikenteessä.
    - Itämeren yhteyksien merkitystä ei voi ylikorostaa, kun lähes 90 % Suomen viennistä ja tuonnista kulkee meriteitse.

- Toimivat liikenne- ja logistiikkayhteydet ovat Suomelle elinehto myös turvallisuuden ja varautumisen näkökulmista. Liikenteen ohjausjärjestelmien kyberturvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota, kaikissa liikennemuodoissa.
    - Lento- ja laivaliikenteen ohjaus on hyvin kriittistä sekä ulkomaankaupalle että matkustajaliikenteelle kaikissa olosuhteissa.
    - Rautatieliikenne on täysin riippuvainen tietojärjestelmien toimivuudesta, jossa kyberturvallisuuden huomioiminen on korostetussa asemassa.
    - Tieliikenteen ohjauksessa on kyberturvallisuuden näkökulmasta lukuisia kriittisiä kohtia, muun muassa kaupunkien älykkäät liikennevalojärjestelmät ja tunneliteknologian toimivuus.

- Globaali komponenttipula liittyy sekä ajoneuvojen valmistukseen, mutta myös kaikkeen liikenteen ohjaukseen liittyvien laitteiden ja muun muassa datakeskusten toimintaan. Liikenne ja liikenteenohjaus on hyvin riippuvainen datasta, verkkoyhteyksistä ja kyberturvallisuudesta. Laitteiden komponenttipula saattaa vaarantaa korvausinvestoinnit ja aiheuttaa merkittävän turvallisuusriskin.

- Digitalisoituvassa, automatisoituvassa ja keinoälyistyvässä liikenteessä on oltava tietoturvalliset ratkaisut aina liikenteen ohjausjärjestelmistä liikennevälineiden tietoyksikköihin kuin myös loppukäyttäjien päätelaitteisiin saakka, läpi koko ketjun. Osana kokonaisturvallisuuden jatkuvaa arviointia tarvitsemme kyberturvallisuuden reaaliaikaista tilannekuvaa yhteistyössä viranomaisten ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota huoltovarmuuskriittisiin logistiikan kuljetuksiin. Huoltovarmuutta ei ole ilman toimivaa ja turvallista logistiikkaa, joka nykypäivänä perustuu tietojärjestelmiin ja datan hallintaan ja analytiikkaan. Digitalisoituva liikennejärjestelmä on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki.

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

20.4.2022

- Liikenteen- ja logistiikan kustannukset tulevat nousemaan johtuen energiahinnan jyrkästä noususta ja siirtymästä irti Venäjän fossiilisesta energiasta.
    - Nyt on tarkasti mietittävä, kuinka kohonneisiin kustannuksiin reagoidaan. Kohdistetaanko mahdolliset tuet nykyisen järjestelmän ylläpitämiseen vai uudistamiseen. Nyt olisi tärkeää ottaa käyttöön liikennejärjestelmän tehostamiseen ja tuottavuuden parantamiseen kehitettyjä ratkaisuja eli tehostettava esim. logistiikkaa sähköisillä tilausjärjestelmillä, älykkäällä reitityksellä ja kuljetusten optimoinnilla ja näin keventää sekä ympäristö- että kustannustaakkaa.

- Huomiota on kiinnitettävä myös väestön kriisiajan liikkumiseen tehokkaasti mutta turvallisesti. Kriisiaikana on kyettävä ohjaamaan kansalaisia muun muassa väestönsuojatiloihin. Digitaalisten ratkaisujen avulla voidaan hyvien mobiiliverkkojen ja korkean älypuhelin kattavuuden avulla viestiä esim. lähimmistä väestönsuojista ja lyhimmistä reiteistä niihin.

Lopuksi

Viime vuosina liikennesektorilla on tuotettu lukuisia erinomaisia ohjelmia, suunnitelmia ja strategioita, joista merkittävin on Liikenne 12 -suunnitelma. Yhteiskuntaamme ja liikennejärjestelmäämme on viimevuosien aikana kohdistunut ennennäkemätön muutospaine, jotka voisi tiivistää uutena PPP-merkityksenä eli Päästöt-Pandemia-Putin. Nyt lienee tarpeellista katsoa, kuinka hyvin nuo tehdyt linjaukset ovat tässä ajassa kiinni ja toteuttaa niiden päivitykset. Tämä vuosikymmenien suurin kriisikombinaatio tulee kääntää mahdollisuudeksi ja käynnistää ne rakenteelliset uudistukset, jotka palvelevat yhteiskuntaa sen jälkeen, kun akuutit kriisit ovat takana päin.

Erillisenä nostona selonteosta tulee nostaa esille erinomainen kuvaus yritysten ja julkisten toimijoiden välisestä saumattomasta yhteistyöstä yhteiskunnan eteen. Tämä sama yhteistyön ja keskinäisen luottamuksen henki, jossa eri osapuolet työskentelevät tiiviisti yhteisen asian hyväksi, tulisi saada jatkumaan kriisiajan jälkeenkin.

Kunnioittavasti,

Marko Forsblom
Toiminnanjohtaja
ITS Finland ry